

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นเพียงตัวอย่างหนึ่งในการศึกษาแหล่งโบราณคดีในเขตที่สูงทางตะวันออกเฉียง
ภาคกลางเพียงแหล่งเดียว คือแหล่งโบราณคดีซับจําปา อำเภอท่าหลวง จังหวัดลพบุรี อย่างไรก็ตาม
ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าพื้นที่ดังกล่าวมีหลักฐานทางโบราณคดีจำนวนมากและมีความสำคัญต่อการ
ทำความเข้าใจสังคม-วัฒนธรรมของมนุษย์ในอดีตในภาคกลาง รวมทั้งภูมิภาคอื่นๆของประเทศไทย
และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยใช้ข้อมูลทางโบราณคดีจากการขุดค้นที่แหล่งโบราณคดีซับจําปาเป็น
หลัก ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการขุดค้น ผลการวิเคราะห์ และการตีความในประเด็นต่างๆ เช่น ลำดับอายุ
สมัย แบบแผนการยังชีพ อาหาร การติดต่อค้าขาย การตั้งถิ่นฐาน และการจัดระเบียบทางสังคม
ผลการวิจัยได้สร้างคุณประโยชน์ต่อทิศทางการวิจัยในอนาคตหลายประการ และช่วยให้เราเข้าใจ
วิวัฒนาการทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองของภาคกลางและภูมิภาคอื่นๆของประเทศไทย
ได้ในระดับหนึ่งเท่าที่มีหลักฐานในขณะนี้

ผู้วิจัยขอสรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะบางประการสำหรับการวิจัยต่อไป ดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ขอค้นพบหลายประการ ผู้วิจัยขอสรุปผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
ทั้ง 5 ข้อ ดังนี้

1. ประเด็นเกี่ยวกับพัฒนาการของสังคมที่ซับซ้อน ผลการวิจัยบ่งชี้ว่า พื้นที่ชายขอบตะวันออกเฉียง
ของภาคกลางซึ่งเป็นเขตที่สูง มีประวัติการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มาอย่างต่อเนื่องยาวนานตั้งแต่
สมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายมาจนถึงสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ สังคมของผู้คนในระยะแรกที่เข้า
มาใช้พื้นที่คงเป็นสังคมระดับหมู่บ้าน และต่อมาได้พัฒนาขึ้นเป็นชุมชนที่ใหญ่ขึ้น มีการติดต่อ
แลกเปลี่ยนหรือการค้าทั้งระดับท้องถิ่นและระดับภูมิภาค มีการรับและปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมบางอย่าง
จากภายนอกในสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมภายนอกที่เด่นชัดที่รับเข้ามาคือศาสนาพุทธ
ชุมชนมีขนาดใหญ่ขึ้น มีการขยายพื้นที่การใช้งาน ทั้งที่อยู่อาศัย พื้นที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนา มี
การขุดคูน้ำ-คันดิน และก่อสร้างศาสนสถาน ในช่วงสมัยนี้ ซับจําปาคงมีบทบาทสำคัญในฐานะที่เป็น
จุดเชื่อมต่อหรือเป็นศูนย์กลางทางศาสนาแห่งหนึ่งในเขตที่สูงทางตะวันออกเฉียงของภาคกลางที่ผู้คนจากทิศ

ต่างๆผ่านเข้ามา เช่น จากลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาทางตะวันตก จากลุ่มน้ำป่าสักตอนบนทางทิศเหนือ จากลุ่มน้ำป่าสักตอนล่างทางทิศใต้ และจากที่ราบสูงโคราชทางทิศตะวันออก

2. ประเด็นเกี่ยวกับระบบทางวัฒนธรรมต่างๆ เช่นการค้า การผลิตหัตถกรรม และระบบความเชื่อ ผลการวิจัยได้พบหลักฐานที่ชี้แนะว่ามีการติดต่อค้าขาย/แลกเปลี่ยนทางไกลระหว่างชุมชนซับซ้อนกับชุมชนอื่นๆ เช่น ภาชนะดินเผาที่อาจจะนำเข้ามาจากชุมชนแถบที่ราบสูงโคราช หอยเบี้ยที่อาจจะนำเข้ามาจากชุมชนที่อยู่ใกล้ทะเล ลูกปัดแก้วที่อาจจะถูกส่งผ่านจากดินแดนที่ห่างไกลออกไปอีก และก้อนโลหะ (ingot) สำหรับการผลิตเครื่องมือโลหะบางชนิดก็อาจนำมาจากชุมชนแถบเทือกเขาวงพระจันทร์ อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีหลักฐานว่าระบบการค้าเป็นอย่างไรบ้าง เช่นมีพ่อค้าคนกลาง หรือมีการแลกเปลี่ยนกันโดยตรงระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค

ผลการศึกษายังไม่พบหลักฐานมากพอที่ช่วยอธิบายกระบวนการผลิตงานหัตถกรรมโดยตรง แต่มีหลักฐานทางอ้อมว่าในระยะแรก ผู้คนมีการผลิตหัตถกรรมบางชนิด (น่าจะเป็นกำไลหิน) สำหรับส่งแลกเปลี่ยนสินค้าอื่นๆเข้ามา

ส่วนระบบความเชื่อ ผลการวิจัยพบหลักฐานที่เห็นถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเชิงพิธีกรรมอย่างชัดเจนระหว่างผู้คนในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายกับสมัยประวัติศาสตร์ตอนต้น กล่าวคือในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายมีการฝังศพผู้ตายในลักษณะนอนหงายเหยียดยาว และยังฝังสิ่งของต่างๆร่วมกับศพด้วย ซึ่งอาจจะเป็นการแสดงความเชื่อในโลกหน้าว่าเมื่อผู้ตายมีชีวิตใหม่ในภพหน้าจะมีข้าวของเครื่องใช้ หรืออาจจะเป็นการแสดงสถานภาพของผู้ตาย พอถึงสมัยประวัติศาสตร์ตอนต้น ไม่มีการฝังศพ เมื่อมีคนตายคงใช้การเผา ซึ่งความเชื่อนี้คงเข้ามาพร้อมกับศาสนาพุทธ

3. การวิจัยครั้งนี้ช่วยให้การจัดลำดับอายุสมัยของหลักฐานและแหล่งโบราณคดีได้ชัดเจนและง่ายขึ้น ผลการวิจัยและการวิเคราะห์โบราณวัตถุบางประเภทสนับสนุนข้อสรุปทางวิชาการบางอย่างที่นักวิชาการเคยเสนอไว้ เช่น ช่วงเวลาของการเข้ามาของศาสนาพุทธในสมัยทวารวดีที่สอดคล้องกับการเกิดชุมชนแรกเริ่มประวัติศาสตร์ในภาคกลาง และรูปแบบทางวัฒนธรรม (เช่นวัฒนธรรมการทำและใช้เบียดินเผาในสมัยทวารวดี หรือประเพณีการฝังศพในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบข้อมูลใหม่ที่เพิ่มเติมองค์ความรู้เกี่ยวกับสังคม-วัฒนธรรมโบราณในภาคกลางและภูมิภาคอื่นๆในประเทศไทย เช่น การผลิตงานหัตถกรรมพิเศษ แบบแผนการยังชีพที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นๆในช่วงสมัยเดียวกัน

4. อาจกล่าวได้ว่างานวิจัยครั้งนี้ได้ช่วยกู้เก็บหลักฐานสำคัญทางโบราณคดีจำนวนมาก ซึ่งอาจจะถูกทำลาย หรือสูญหายไปถ้าหากไม่มีการศึกษาวิจัย และหลักฐานโบราณคดีเหล่านี้จะถูกวิเคราะห์และนำเสนอต่อสาธารณะในรูปแบบต่างๆ เช่น บทความ นิทรรศการ หรือการจัดแสดงโบราณวัตถุชิ้นสำคัญ เป็นต้น

5. งานวิจัยชิ้นนี้ได้รับความร่วมมือจากนักวิชาการสาขาต่างๆที่ทำให้เราเข้าใจสังคมในอดีตที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เช่น นักวิเคราะห์กระดูกสัตว์ นักมานุษยวิทยากายภาพ นักธรณีวิทยา นักเคมี-ฟิสิกส์ นักประวัติศาสตร์ และนักสัตววิทยา เป็นต้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

การวิจัยครั้งนี้นับเป็นการทดลองศึกษาโดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีวิวัฒนาการเพื่ออธิบายพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของมนุษย์ในอดีต โดยเฉพาะในพื้นที่ชายขอบตะวันออกของภาคกลางซึ่งยังไม่งานวิจัยในลักษณะนี้มาก่อน งานวิจัยชิ้นนี้จึงเป็นเสมือนการบุกเบิกหนทางการวิจัยไว้ให้งานวิจัยอื่นๆที่อาจจะตามมาในอนาคต อย่างไรก็ตาม แม้ว่างานวิจัยนี้จะประสบความสำเร็จในประเด็นต่างๆที่กล่าวมาแล้ว แต่ก็มีถูกจำกัดโดยเงื่อนไขปัจจัยบางอย่าง และได้สร้างคำถามตามมาด้วยเช่นกันซึ่งต้องตอบด้วยการทำวิจัยในอนาคต ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคตต่อไปนี้

1. ควรค้นหาและศึกษาแหล่งโบราณคดีอื่นๆที่ตั้งอยู่ในพื้นที่สูง หรืออยู่ในสภาพทางภูมิศาสตร์แบบเดียวกับ เพื่อศึกษาความเหมือน หรือแตกต่าง หรือความหลากหลายในพื้นที่แบบเดียวกัน
2. ควรเพิ่มขอบเขตพื้นที่การศึกษาในระดับท้องถิ่นมากขึ้น เช่น พื้นที่ลุ่มต่ำในเขตลุ่มแม่น้ำป่าสัก ซึ่งอาจจะช่วยอธิบายพัฒนาการของสังคมในแถบนี้ได้ดียิ่งขึ้น หรือค้นพบความสัมพันธ์ระหว่างคนที่สูง (highlanders) กับคนที่ลุ่ม (lowlander) ได้อีกด้วย
3. ควรขยายประเด็นการศึกษาให้ลึกมากขึ้น เช่น ระบบการค้า-การแลกเปลี่ยน ประเพณี ความเชื่อ แบบแผนการยังชีพ และการตั้งถิ่นฐาน เป็นต้น
4. ผู้วิจัยเห็นว่าควรเชิญนักวิชาการสาขาอื่นๆเข้ามาร่วมทำงานมากยิ่งขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์จากศาสตร์สาขาต่างๆอย่างบูรณาการ เช่น นักละอองเรณูวิทยาที่ช่วยอธิบายเรื่องอาหาร พืชพรรณ และสภาพแวดล้อม แพทย์ที่ช่วยศึกษาเรื่องโรคภัยสมัยโบราณ และนักวิทยาศาสตร์ด้านอื่นๆนอกเหนือจากด้านเคมี-ฟิสิกส์ เป็นต้น

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

ผู้วิจัยขอแสดงความคิดเห็นบางประการในตอนท้ายของงานวิจัยชิ้นนี้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรทางโบราณคดีในพื้นที่ภาคกลางและพื้นที่อื่นๆของประเทศไทยโดยทั่วไป ผู้วิจัยต้องกล่าวว่างานโบราณคดีภาคสนามซึ่งเป็นที่มาของชุดข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ และครั้งต่อไปในอนาคตนั้นมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการตอบปัญหาวิจัยต่างๆ แต่ปัญหาที่ประสบในปัจจุบันคือการลักลอบขุดค้นแหล่งโบราณคดีเพื่อหาของมีค่าและขายให้พ่อค้า หรือนักสะสม

ของเก่า ปัญหานี้นับวันจะรุนแรงและมีกลุ่มลักลอบซุกตักเพิ่มมากขึ้น ในพื้นที่ภาคกลาง โดยเฉพาะใน
เขตจังหวัดลพบุรี แหล่งโบราณคดีนับร้อยแหล่งถูกทำลายโดยกลุ่มนักลักลอบซุกตักหาสมบัติ หาก
สถานการณ์เช่นนี้ยังคงดำเนินต่อไป นักโบราณคดี หรือนักวิชาการด้านวัฒนธรรมก็จะถูกบีบให้ใช้
ข้อมูลที่หลงเหลืออยู่น้อยนิดในแหล่งโบราณคดีที่เหลือเพียงไม่กี่แห่ง หรือที่ได้มาจากพ่อค้าของเก่าซึ่งไม่
ทราบบริบทที่มา ดังนั้น เราจึงควรช่วยกันสอดส่องดูแลปกป้องทรัพยากรทางวัฒนธรรมไว้เพื่อใช้
ประโยชน์อย่างยั่งยืนร่วมกัน มากกว่าจะให้ผู้หนึ่งผู้ใดครอบครองชิ้นชมส่วนตัว อย่าลืมน่าทรัพยากร
ทางโบราณคดีมีจำนวนจำกัด และเมื่อถูกทำลายลงแล้ว ไม่สามารถหาอะไรมาทดแทน หรือสร้างขึ้น
ใหม่ได้